

ชื่อหนังสือพิมพ์ เชียงใหม่นิวส์	วันที่ 27 ม.ค. 2556	ปีที่ 22	ฉบับที่ 7966	หน้า 5
---	-------------------------------	--------------------	------------------------	------------------

ช่างปั้นหม้อ “บ้านเหมืองกุง”

บ้านเหมืองกุงอยู่ในเขตตำบลหนองควาย อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นหมู่บ้านที่มีการทำเครื่องปั้นดินเผากันแทบทุกหลังคาเรือน จนสามารถพูดได้เลยว่าเป็นหมู่บ้านแห่งภูมิปัญญาไทยโดยแท้จริงแน่นอนว่าชาวบ้านที่นี่ยึดอาชีพการทำเครื่องปั้นดินเผาเป็นอาชีพหลัก ถ้าเดินตามถนนคอนกรีตเล็กๆ ในหมู่บ้านจะพบเห็นหม้อดินเผาลายชนิดหลายขนาด ทั้งแจกัน กระถางและอื่น ๆ ตากเรียงรายอยู่กลางลานบ้าน นอกจากนั้นได้หมู่บ้านยังมีผู้เฒ่าผู้แก่ต่างช่วยกันตกแต่งหม้อน้ำดินเผาอย่างชะมัดเข้มข้น

ผลิตภัณฑ์ที่ได้รับความนิยมมากที่สุดก็คือ หม้อน้ำที่มีปากแคบ ตรงกลางปล้อง ก้นสอบและมีฝาปิด บริเวณไหล่หม้อน้ำจะมีการแกะสลักลายอย่างสวยงาม ในสมัยก่อนผลิตภัณฑ์ที่ได้รับความนิยมมากที่สุด คือ น้ำตัน หรือ คนโท สำหรับใส่น้ำต้อนรับแขกผู้มาเยือน น้ำตันเป็นงานเอกลักษณ์ของบ้านเหมืองกุงที่ครั้งหนึ่งเคยได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก มีหลายคนบอกว่า คนล้านนาสมัยโบราณคิดสร้างน้ำตัน

ชื่อหนังสือพิมพ์	วันที่	ปีที่	ฉบับที่	หน้า
เชียงใหม่นิวส์	27 ม.ค. 2556	22	7966	5

นั้นอาจเลียนแบบมาจากลักษณะลูกน้ำเต้า ดังนั้นชื่อน้ำตันจึงเพี้ยนมาจากน้ำเต้านั่นเอง

กระบวนการในการผลิตเครื่องปั้นดินเผาของชาวบ้าน มีลักษณะที่พัฒนาไปไกลกว่าที่อื่น ๆ เพราะรู้จักการใช้ปั้นหมุนมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษ โดยใช้เหล็กแหลมปักบนดินแข็งแล้วใช้กระบอกล้อมไว้รดตัดเป็นท่อนสั้น ๆ สวมบนแท่งเหล็กอีกที ด้านของไม้รวกติดกับแผ่นไม้กลมแบน การปั้นดินบนแท่นหมุนนี้ทำให้เร็วขึ้นส่วนเวลาเผาก็เผาในเตาที่มีอุณหภูมิสูง ประมาณ 200 - 300 องศาเซลเซียส ผลิตภัณฑ์ที่ได้จะคงทนและสามารถอุ้มน้ำได้ดีกว่าการเผากลางแจ้ง

จากเทคนิคและวิธีการที่แตกต่างจากเครื่องปั้นดินเผาของหมู่บ้านอื่น และยังสามารถทำน้ำตันได้ในขณะที่หมู่บ้านอื่นๆ ทำน้ำตันกันไม่เป็น ทำให้หลายคนคิดว่าชาวบ้านเหมืองกุงน่าจะอพยพมาจากที่อื่น นอกจากนั้นเรายังทราบว่าก่อนที่จะใช้ชื่อบ้านเหมืองกุงนั้น หมู่บ้านนี้มีชื่อเดิมว่า บ้านน้ำตัน เป็นหมู่บ้านเก่าแก่ของเชียงใหม่มีการปั้น

ชื่อหนังสือพิมพ์	วันที่	ปีที่	ฉบับที่	หน้า
เชียงใหม่นิวส์	27 ม.ค. 2556	22	7966	5

น้ำตันและหมอน้ำมานานกว่า 150 ปี สันนิษฐานว่าชาวบ้านเมืองกุงนั้นเป็นชาวไตที่อพยพมาจากแคว้นพุกาม ประเทศพม่า ซึ่งสามารถพิสูจน์ออกมาได้ในจากงานปั้น เพราะมีลักษณะและลวดลายคล้ายๆ กัน จะต่างกันก็เพียงสีเท่านั้น ดังนั้นจึงมีความเป็นไปได้ว่าบรรพบุรุษของชาวบ้านเมืองกุงคงอพยพมาอยู่ที่หลังแล้วนำเอาวิชาการปั้นหม้อติดตัวมาด้วยและมีการพัฒนาขึ้นเป็นลำดับ

การปั้นหมอน้ำและน้ำตันถือเป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่งของบ้านเมืองกุง ชาวบ้านจะมีความถนัดและทำกันมากเป็นพิเศษ ในอดีตจะทำกันเกือบทั้งปีและยังทำกันมากในช่วงฤดูแล้ง โดยขุดดินจากที่นาใกล้หมู่บ้าน พอทำ

เสร็จก็จะใส่เกวียนไปขายยังที่ต่างๆ จนผู้คนทั่วไปรู้จักชื่อเสียงของบ้านเมืองกุงเป็นอย่างดี แต่ในปัจจุบันการปั้นหม้อแบบเก่าไม่สนองความต้องการของตลาดเหมือนแต่ก่อน การปรับเปลี่ยนจึงเป็นหนทางแห่งความอยู่รอด ชาวบ้านส่วนใหญ่จึงหันไปปั้นหม้อแบบใหม่ ตามใบสั่งที่ได้มาโดยทางร้านค้าจะสั่งผลิตสินค้าในรูปแบบต่างๆ แล้วให้ชาวบ้านผลิตสินค้าตามที่ตลาดต้องการ เช่น มีการปั้นไหขนาดใหญ่ แจกันดอกไม้ อ่างเลี้ยงปลา ฯลฯ

ดังนั้นหมอน้ำในยุคหลังๆ จึงมีรูปแบบแปลกใหม่แกะสลัก

ชื่อหนังสือพิมพ์	วันที่	ปีที่	ฉบับที่	หน้า
เชียงใหม่นิวส์	27 ม.ค. 2556	22	7966	5

ลวดลายอย่างสวยงาม บางชิ้นมีการวาดลวดลายและทาแล็กเกอร์ทับอีก
ชั้นหนึ่ง

อย่างไรก็ตามอาชีพการทำเครื่องปั้นดินเผาคงจะไม่หมดไป
จากหมู่บ้านเมืองกุงอย่างแน่นอน เพราะชาวบ้านรู้จักการประยุกต์
ให้เข้ากับสังคมปัจจุบัน ทั้งรูปแบบและการพัฒนาเทคนิคการทำตาม
ความต้องการของตลาด ซึ่งสิ่งเหล่านี้ล้วนแสดงให้เห็นว่า ชาวบ้าน
เมืองกุงได้ก้าวผ่านการผลิตเพื่อยังชีพมาเป็นการผลิตเพื่อจำหน่าย
มากขึ้นก็ตาม

ชื่อหนังสือพิมพ์ เชียงใหม่นิวส์	วันที่ 27 ม.ค. 2556	ปีที่ 22	ฉบับที่ 7966	หน้า 5
------------------------------------	------------------------	-------------	-----------------	-----------

ถึงวันนี้เชื่อว่าชื่อของ “บ้านน้ำตัน” จะเลือนหายไปจากความทรงจำของผู้คน แต่ชื่อของ “บ้านเหมืองกุง” ก็ยังคงประทับอยู่ในความทรงจำของคนเชียงใหม่และนักท่องเที่ยว

รวมไปถึงผู้แสวงหารากเหง้าจากความเป็นภูมิปัญญาชาวบ้าน แม้ว่าจะเป็นเพียงภูมิปัญญาแบบประยุกต์ก็ตามที่ แต่ก็ได้ประยุกต์ให้เหมาะสมกับสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลง เช่นทุกวันนี้

จักรพงษ์ คำบุญเรือง
jakrapong@chiangmainews.co.th